

03-6167043

הגדרת האינסור

1. שמות פרק כג יט

יֵט רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתָה תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִשָּׂל גְּדֵי
בְּזֻלָּב אִמּוֹ:

2. שמות פרק לד כו

כּוֹ רֵאשִׁית בְּכוֹרֵי אֲדָמָתָה תָּבִיא בֵּית יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא-תִשַׁל גְּדֵי
בְּזֻלָּב אִמּוֹ:

3. דברים פרק יד כא

כֹּא לֹא-תֹאכְלוּ כָּל-נֶבֶלָה לִגְר אֲשֶׁר-בִּשְׁעָרֶיהָ תִּתְּנֶנָּה וְאָכְלָה אֹז מִזְכֶּר לַנִּזְכָּרִי כִּי עִם קְדוֹשׁ אַתֶּה לֵיהוָה אֱלֹהֶיהָ לֹא-תִבְשֵׁל גְּדִי בְּזֶלֶב אָמִיו:

איסור לא תבשל גדי בחלב אמו נאמרה בתורה ג' פעמים בג' מקומות, ומזה ילפינן בחולין (קט"ז ע"ב) שאיסור בשר וחלב שזנה משאר איסורים שאסור בג' דברים : נאכילה, בהנאה ובבישול.

איסור ביטול

אסור לבשל בשר וחלב אפילו אם אינו רוצה לאוכלם, דעצם הבישול ג"כ אסרה תורה, אע"פ שעושה בו שלא לצורך אכילה.

איסור הנאה

בשר וחלב שנתבשלו בין במזיד בין באונס אסורים בהנאה , ולכך אם יש לו בשר וחלב שנתבשלו יחד אסור לו ליתן לכלבו או למכור לגוי.

כלב של הפקר הט"ז (בסימן צ"ד ס"ק ד') מביא בשם הרמ"א והמהרש"ל שבשר וחלב שנתבשלו יחד צריך להשליכו לבית הכסא דזוקא, אבל לא יתן אותו לכלב אפילו כלב שאינו שלו, ובתשב"ץ הוסיף ואפילו של הפקר.

❖ דעת האיסור וחיתר (כלל כ"א דין י"ב) דטעם הדבר דלא יאכל כתיב בצירי, וחיינו שאסור לו לגרום שהמאכל יאכל ע"י מאן דחזא.

❖ דעת החזו"ת דעת זחמגן אברהם (או"ח s"י תמ"ח ס"ק ט') דע"י שמאכיל את הכלב אע"פ שאינו שלו יש לו הנאה בזה שממלא רצונו להשביע את החיה.

בשר וחלב שאסור מן התורה

איסור הנאה

איסור אכילה

איסור בישול

איזה בשר

בתורה כתוב לא תבשל גדי בחלב אמו, שלכאורה משמע ממונו שרק גדי אסור, אבל חז"ל למדו שגדי לאו דווקא אלא במשמעות גדי הוא כל בהמה.

וחמקור לזה מדכתב אצל יהודה "וישלח יהודה את גדי העיזים", וכן "את עורות גדיי העיזים" ולא כתב גדי סתם, משמע מזה שיסאר המקומות שכתב גדי ללא תוספת חיינו כל בחמה במשמע.

חיה ועוף

חיה ועוף האם יש בהם איסור בשר וחלב ?

❖ דעת רבי עקיבא שחיה ועוף אינו אסור מן התורה דבתורה כתוב פעמים גדי אחד למעוטי חיה ואחד למעוטי עוף.

❖ דעת רבי יוסי הגלילי שכל דבר שיש לו איסור נבילה יש בו גם משום איסור בשר וחלב, ולכן חיה ג"כ אסורה מן התורה בבשר וחלב, אבל עוף אע"פ ששייך בו איסור נבילה מ"מ אין בו איסור בשר וחלב, וחטעם: דהתורה כתבה לא תבשל גדי בחלב אמו וממעטים עוף שאין לו חלב.

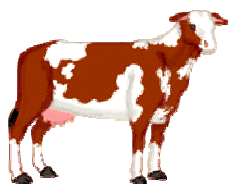
להלכה פסקו הראשונים בדעת רבי עקיבא ולכן מן התורה איסור בשר וחלב הוא דווקא בבהמה, אבל חיה ועוף אינם אסורים מן התורה. אבל חז"ל גזרו שלא יבשל אדם בשר עוף או בשר חיה בחלב.

והטעם כתב הרמב"ם (בפ"ט הל"ד) כדי שלא יפשעו העם ויבואו לידי איסור בשר וחלב דאורייתא ויאכלו בשר טהורה בחלב טהורה, שחרי אין משמע הכתוב אלא גדי בחלב אמו ממש, לפיכך אסרו כל בשר וחלב.

איזה חלב

כתב הרמב"ם (מאכלות אסורות פ"א הל"ג) אין איסור מן התורה אלא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה, ולא נאמר גדי בחלב אמו דווקא אלא שדיבר הכתוב בהווה.

ולכן בשר בהמה אסורה הן בחלב פרה הן בחלב כבשים או עיזים, אבל חלב חיה אינו אסור אלא מדרבנן.

מורה הלכה

איסור בשר וחלב מן התורה היינו דווקא בבשר בהמה ובחלב בהמה, חלב חיה ובשר חיה ועוף אינו אסור אלא מדרבנן. בשר וחלב מן התורה אסורים באכילה ובגישול ובהנאה, ולכן אסור להאכילו אפילו לכלב של הפקר.

בשר וחלב מדרבנן

לענין הנאה

בשר וחלב שנתערבו באופן שהאיסור הוא רק מדרבנן: באכילה נאסרה, ובהנאה יש מחלוקת הפוסקים :

❖ הרמ"א פוסק שכל בשר וחלב שאינו אסור מן התורה מותר בהנאה, ומבארים הפוסקים דטעם הדבר דלא אסרו חכמים אלא באכילה.

❖ דעת המחש"ל שתקנת חכמים כעין דאורייתא ולכך אסורה בין באכילה ובין בהנאה.

להלכה הבריעו הט"ז והש"ך ועוד פוסקים להקל בדעת הרמ"א.

מורה הלכה

אסור בשר וחלב היינו אפילו במבשל לגוי, תנור שנמצא בה סיר של גוי אם יודע בגירור שיש שם בשר וחלב אסור לו לחתות, אבל אם אין שם מותר, גוי שאוכל בביתו של ישראל אין הישראל מחויב לדאוג שיבשל בסירים נפרדים.

קדירה שבישלו בשר או חלב

בגמ' ע"ז (ע"ה ע"ב) פליגי תנאים גבי כלי של גוי שהשתמש בו לפני שהגעילו.

❖ חד אמר שהתבשיל מותר באכילה, וחטעם שאע"פ דעצם מעשה הבישול היה באיסור, מ"מ חטעם הבלוע בכלי ונפלט חזי טעם פגום, ונותן טעם לפגם אינו אוסר התבשיל.
❖ חד אמר שאסור שנותן טעם לפגם אסור.

ומבואר בגמ' שם שמחלוקת התנאים היינו דווקא בקדירה שבישול הגוי לא היה באותו היום (ונקרא קדירה שאינה בת יומא) אבל בקדירה שהגוי בישול באותו יום לכו"ע התבשיל אסור, דטעם הבלוע אינו פגום.
וע"פ גמ' זו פסקו הראשונים שקדירה שבישלו בה בשר או חלב אסור לבשל את המין השני היות ובעת הבישול נכנס טעם הבלוע בקדירה בתוך המאכל, ובהקדירה בת יומא חזי איסור מדאורייתא, ובאינה בת יומא אסורה מדרבנן משום גזירה שמא ישתמש באינה בת יומא.

איך בודקים התבשיל

תבשיל שנתבשל בקדירה בת יומא המאכל נאסר רק אם הבליעה נתן טעם.

❖ דעת חבית יוסף שנותנים לגוי לטעום וחזא אומר האם יש בו טעם הבליעה.
❖ דעת הרמ"א שאין לסמוך על טעימת הגוי ולכן התבשיל אסור באכילה רק אם יש שישים כנגד המאכל.

להלכה אחינו הספרדים הנוהגים בהמחבר יכולים ליתן לגוי לטעום, אבל האשכנזים הנוהגים בהרמ"א אין להם היתר אלא בביטול בשישים.

ביטול בשישים

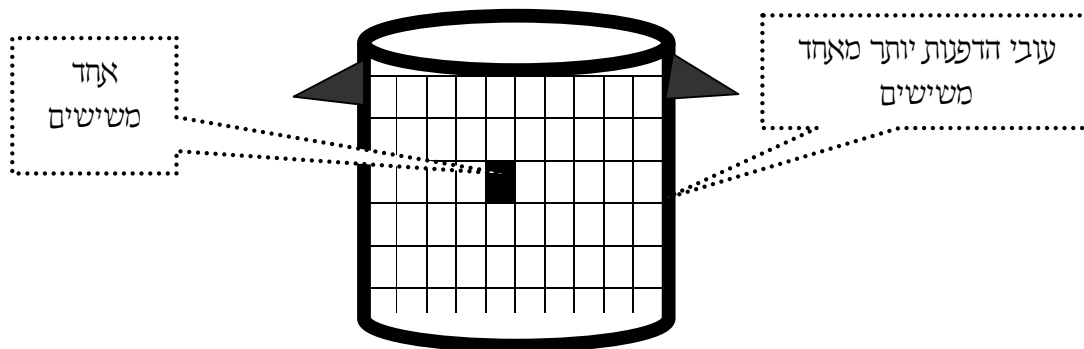
כמבואר לעיל דעת הרמ"א דבעינן שישים כנגד הבליעה, והיות שאי אפשר לדעת כמה בלוע בכלי כי אי אפשר לשער לכך מוסיף הרמ"א ומחמיר שצריך לחשב את

כל עובי הדופן כאילו הם בלועות לגמרי, ולכן אם רוצה להתיר התבשיל צריך שיהיה בתבשיל שישים כנגד עובי דופני הקדירה.
ומקשה הש"ך שלכאורה לא יתכן שיהיה במציאות כלי שמחזיק בתוכו פי שישים מעובי דופןותיו וא"כ מה הועיל היתר זה ?

תירוץ א' מתרץ הש"ך שאמנם כוונת הרמ"א לומר שבכל האופנים התבשיל יהיה אסור דלא שייך היתר שישים.

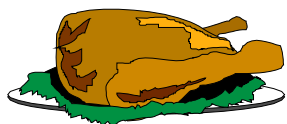
תירוץ ב' מתרץ הש"ך דיש אופנים שחכלי רחב מאוד ועשוי מנחושת דקה ואז יש שישים כנגד עובי דפנות הכלי.

בימנו אין סיר שיש בתוכו שישים כנגד עובי דפנות הכלי, ולכן תבשיל שנתבשל בקדירה בת יומא אסורה באכילה.

דין הקדירה

פסק המחבר קדירה שאינה בת יומא ובישל בה, התבשיל מותר באכילה אבל בקדירה אסור לבשל בין חלב ובין בשר עד שיכשירו. וחטעם כתב הש"ך לפי שבקדירה זו יש בליעה של בשר ושל חלב,

↓
מותר באכילה

↓
אסור בשימוש עד שיכשירו

כיסוי הקדירה

הרחקות בין בשר וחלב

בשר וחלב שונה משאר האיסורים שבתורה ששאר איסורים לעולם הם אסורים, אבל הכי בשר לבדו וחלב לבדו מותר, והאיסור היינו דווקא כשאוכלם או מבשלם יחד, לבד חששו חז"ל שהיות ואדם רגיל בהם ועלול יותר להגיע לידי מכשול, לכן עשו חז"ל הרחקות שונות כדי שלא יבוא אדם לידי תקלה ח"ו.

שני אנשים שאוכלים זה חלב וזה בשר

חולין (ק"ז ע"ב) שני אכסנאין (אורחים) אוכלים על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששים. אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירים זה את זה אבל מכירים זה את זה אסור, תניא נמי הכי רשב"ג אומר שני אכסנאים שהתארחו אוכלים על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששים, ולא אסרו אלא בתפיסה אחת. ובפירוש תפיסה יש שני שיטות:

❖ התוס' מביאים בשם י"מ שתפיסה אחת היינו חבילה אחת וכוונתו לומר שחיתר זה הוא דווקא באינם מכירים זה את זה, ואז לא חוי כאילו אוכלים מחבילה אחת, אבל אם מכירים זה את זה חוי כאילו הם אוכלים מחבילה אחד, ולכן מכירים זה את זה אסור בכל אופן.

❖ דעת רוב הראשונים דמירי במכירים זה את זה, ובא לומר שבתפיסה אחת היינו שולחן אחד ללא שום חיכר אסור להם לאכול, אבל אם עושים ביניהם חיכר מותר להם לאכול יחד.

להלכה נפסק דבמכירין זה את זה מועיל חיכר .

בעה הוי חיכר :

מפה נפרדת

פסק המחבר שאם כל אחד אוכל במפה נפרדת הוי חיכר, ומוסיף הבדי השולחן דהני מילי שאין דרכם בשאר הפעמים שאוכלים, אבל אם הדרך לאכול בשאר הפעמים שכל אחד יש לו מפה לא הוי חיכר.

פת

פסק המחבר שאם מניחים ביניהם פת הוי חיכר, ומוסיף הרמ"א ודווקא שאינם אוכלים מפת זו, שאם אוכלים לא הוי חיכר, והפמ"ג מגיה דברי הרמ"א שלא אומרים אוכלים אלא אוכל, מכיוון שאסור לאכול מפת אחד חלב ובשר יחדיו, אלא

א"כ לא היה על השולחן בשעת האכילה, מטעם שחשישין שמא ידבק בפת שיירי מאכל.

הפץ

פסק הרמ"א שאם החליטו ביניהם על הפץ מסוים שיהיה להיכר ג"כ מהני ואפילו כלי, ואפילו אם משתמשים בו, אמנם הוא מוסיף שמ"מ לא ישתמשו שניהם בכלי אחד אע"פ ששניהם שותים ממנו מים שהוא פרוזה, מ"מ חיישין שמא בשעת השתייה ידבק שיירי אוכל בכוס.

היות שהם רחוקים אחד מהשני אכך
אותר.

היות שהם קרובים אחד אל השני
אכך אסור.

היות שיש ביניהם היכר, אכך אותר

באופן המותר לשניהם לאכול צריך להיזהר
משלושה דברים :

- (א) לא לאכול מפת אחד.
- (ב) לא לשתות מכלי אחד.
- (ג) לייעד מלח לכל אחד.

(א) שני אנשים שאינם מכירים זה את זה מותרים באכילת זה בשר וזה חלב, אבל במכירים דווקא שיעשו היכר, והיכר מהני ע"י מפה אם אין דרכם בכך, אז פת ואפילו אחד משתמש, וגם חפץ שהחליטו ביניהם שזה הוא היכר.

(ב) באופן המותר לשניהם לאכול צריך להיזהר משלושה דברים: (א) לא לאכול מפת אחד. (ג) לא לשחות מכלי אחד. (ג) לייחד מלח לכל אחד.

ג) בשעה שאוכל אסור שיחיה המין השני על השולחן, וגם לא מהני שומר, אבל להניח על השולחן שני מינים ואינו עוסק באכילת אחד מהם מותר, וכן לאחר שסיים לאכול בשר מותר לו להתעסק בחלב.

(ד) אסור לאפות פת חלבי או בשרי אלא א"כ עשה היכר מיוחד.